

PRICE protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA
(Predstavka br. 33394/96)

Presuda
10. jula 2001. godine

Podnosilac predstavke: Adele Ursula Price

Oštećeni: podnosilac predstavke

Država ugovornica: Ujedineno Kraljevstvo

Datum podnošenja predstavke: 23. jula 1996.

Datum odluke o prihvatljivosti: 12. septembra 2000.

1. Podnosilac predstavke je Adele Ursula Price, državljanka Ujedinjenog Kraljevstva. Podnosilac predstavke tvrdi da je žrtva kršenja člana 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda koje je počinilo Ujedinjeno Kraljevstvo.

(...)

Činjenice

I. Okolnosti ovog slučaja

7. Podnosilac predstavke nema ni ruke ni noge, što je posledica fokomelije izazvane Talidomidom. Ona takođe ima problema sa bubrežima. Dana 20. januara 1995. godine, za vreme parničnog postupka za naplatu duga u okružnom sudu u Linkolnu, odbila je da odgovori na pitanja o svom imovinskom stanju i osuđena je na zatvorsku kaznu u trajanju od sedam dana zbog nepoštovanja suda. Koliko se tužilja seća, sudija je naredio da se ona neposredno pošalje u zatvor u Vejkfildu. Pre napuštanja suda, podnosilac predstavke je pitala jednog službenika suda da li može sa sobom da ponese punjač za bateriju za svoja invalidska kolica. Ona tvrdi da joj je službenik rekao da bi se to smatralo luksuznim predmetom i da stoga ne bi mogla da ga ponese sa sobom.

8. Budući da je suđenje održano posle podne 20. januara 1995. godine, nije bilo moguće da se prebaci u zatvor do jutra, pa je noć provela u ćeliji u policijskoj stanici u Linkolnu. Ćelija je imala samo drveni ležaj i dušek i bila je bez ikakve opreme za invalide. Podnosilac tvrdi da je morala da spava u kolicima jer je krevet bio previše tvrd i ležanje na njemu bi izazvalo bolove u kukovima, da su prekidači za svetlo i dugmad za slučaj opasnosti bili van njenog domašaja i da nije mogla da koristi toalet jer je bio viši od njenih kolica.

9. Zapisnik policijskog pritvora navodi da je podnosilac po prispeću u 19:20 rekla dežurnom policajcu da ima problema sa bubrežima i hroničnu infekciju uha ali da joj u tom trenutku nisu bili potrebni nikakvi lekovi ni lekarska nega. U 19:50 je odbila ponuđeni obrok i topli napitak. U 20:50 je rekla da joj je hladno pa ju je dežurni zavio u dva ćebeta. Prilikom sledeće provere u 21:15, još uvek se žalila na hladnoću. U 21:35, pošto joj je još uvek bilo hladno i imala je glavobolju izazvanu hladnoćom, obmotana je još jednim ćebetom. Ponuđen joj je topli napitak, a ona je odbila. U 22:00 je spavala, ali do 22:50 se bila probudila, požalila na

hladnoću i opet odbila topli napitak. U 23:15 je tražila lekara, koji je stigao u 23:50. Lekar je u belešci o pregledu tužilje u 00:35 naveo:

Pacijent se žali na hladnoću, glavobolju i mučninu (nije jela od prispeća – ponuđena joj je hrana ali je odbila). Govori razumno, nema znakova smrzavanja, sedi u invalidskim kolicima. Kaže da ne može da leži i da kod kuće spava na sofi u sedećem stavu. Prima Eritromicin za infekciju uha. Pregled ušiju dao NAD Nystigmus J36. Na žalost ćelije nemaju pogodnosti za ovu vrstu invalidnih osoba. U prostoriji bi joj bila potrebna temperatura blizu 30 stepeni, jer se ne pokreće/nije pokretna.

Toplotna izolacija izvršena punjenim ćebetom i dopunskim prekrivkama.

Ponuđeni/dati su joj Paracetamol i (bn) stemetil, budući da nema ko-proksamola na raspolaganju.

10. Prema zapisniku o pritvoru, podnosilac je spavala do 07:00, kada je prebačena u drugu ćeliju i ponuđena hranom i pićem, što je odbila. U 08:30, prebačena je u ženski zatvor Njuhol u Vejkfildu, gde je bila u pritvoru do poslepodneva 23. januara 1995. godine.

11. Podnosilac nije bila u običnoj ćeliji već u zatvorskoj bolnici, gde joj je ćelija imala širi ulaz za potrebe invalidskih kolica, hidraulički bolnički ležaj i toalet s osloncima za ruke. Po prispeću, podnosilac je ispunila zdravstveni upitnik. Navela je da je zabrinuta za zdravlje, ali da je „sve pod kontrolom“. Bolničarka Brodhed, koja je takođe potpisala upitnik, dodala je:

Primljena u bolnicu uglavnom zbog problema pokretljivosti. Zatvorenica, bez udova zbog Talidomida, koristi invalidska kolica na električni pogon koja bi bilo teško koristiti u glavnom zatvoru zbog stepenica, na primer do trpezarije. Nije ponela punjač za baterije jer kaže da joj to policija nije dozvolila.

Pati od uroloških problema i s vremena na vreme joj otkazuju bubrezi ... Može da jede sama ako joj je hrana iseckana, može da koristi šolje. Može sama da pristupi toaletu radi mokrenja ali će joj biti potrebna pomoć sa pražnjenjem creva da bi se obrisala.

Kod kuće obično spava na kauču a njen pas joj pomaže da ustane tokom noći. Tokom noći će joj ovde biti potrebna pomoć radi ustajanja za vršenje nužde. Pokušaće da koristi bolnički krevet sa podignutim uzglavljem. Obratila sam se dr Roudsu u vezi sa ispomoći za dežurnu sestru u noćnoj smeni. Javljeno dežurnom u noćnoj smeni i obezbeđenju u vezi sa pomoći tokom noći i potrebom za otključavanjem... .

Alergična na mnoge antibiotike Potrebne su joj česte promene odeće zbog problema sa mokrenjem.

Smestila se u jedinici i večerala.

PS: Ne može se dizati na uobičajen način jer joj je rame trajno dislocirano zbog povrede u prošlosti.

12. Tužilju je pregledao zatvorski lekar, dr Kid, koji je zabeležio:

Nov pacijent.

Žrtva Talidomida sa velikim brojem deformiteta, uključujući i nedostatak gornjih i donjih delova gornjih udova, dislocirano levo rame, bez upotrebe gornjeg dela desne ruke. Nedostatak donjih delova obeju donjih udova, sa malim stopalima.

Bešika – nije u stanju da potpuno isprazni, sa čestim retencijama (kada je potreban kateter) i infekcijama.

Creva – ... nije u stanju da se obriše ručno.

Kod kuće je relativno nezavisna, mada ima dosta pomagala, uključujući invalidska kolica na električni pogon – koja bi možda trebalo dopuniti za vikend.

U bolnici ima teškoća:

krevet – previše visok

lavabo – ne može da ga dohvati

pokretljivost – baterija se postepeno prazni

unošenje tečnosti – voli voćne sokove, ali ovde ih nema

ishrana – vegetarijanska

opšta higijena – potrebna joj je pomoć. ...

Potrebno joj je unošenje tečnosti, punjenje baterija, adekvatna temperatura prostorije... .

13. Za vreme trajanja pritvora tužilje, njeno zdravstveno stanje bilo je pod „stalnom prismotrom“. Prvi upis, 21. januara 1995. godine, naveo je sledeće:

Zamolila sam dežurnog upravnika, g. Elisa, za dozvolu da se donese punjač za baterije za Adelina kolica ako je moguće. On se složio, a mi smo iskoristili priliku da mu nabrojimo mnogobrojne probleme koje bi osoblje moglo da ima s ovom zatvorenicom, na primer:

(1) Potrebno ju je podići prilikom prebacivanja iz kolica u krevet i obratno. Ona kaže da to obično radi jedna osoba tako što stane iza nje i obuhvati je rukama oko sredine tela pa je tako podiže.

(2) Kod kuće ima uređaj koji radi na kompresiju i spušta je i podiže iz kade. Ako se ne kupa bar jednom dnevno, postoji opasnost da se stvore rane, naročito na mestu gde joj stopalo leži preko „noge.

(3) Stalne urinarne infekcije zahtevaju da unese dva litra tečnosti dnevno, ali obično pije sokove i ne voli vodu, tako da će verovatno smanjiti unošenje tečnosti. G. Elis je razmotrio problem i odlučio da bi u slučaju da nađemo za Adelu podesno mesto u javnoj bolnici on dao dozvolu da se ona premesti, međutim nemamo nikakvu dijagnozu koja bi omogućila da bude primljena u bolnicu. Dr. Kid će Adelu pregledati sutra, jer smatra da će verovatno razviti neku infekciju mokraćnog trakta.

14. Bolničarke koje su se starale o tužilji za vreme njenog pritvora takođe su vodile beleške, u kojima je za noć 21. januara 1995. godine navedeno:

Nemoguće da obavimo nuždu. Bila sam u Adelinoj ćeliji dva puta. Trebalo nam je preko pola sata da završimo s obavljanjem nužde, a nakon toga nisam uspela da je vratim u krevet. Data analgezija a ona trpi znatne bolove zbog ležanja na tvrdom dušek. Jedna osoba veoma teško može sama da brine o njoj.

15. Podnosilac tvrdi da je 21. januara 1995. godine u večernjim časovima na toalet podigla zatvorski čuvar – žena, a da je posle toga ostavljena da tako sedi preko tri sata sve dok se nije saglasila da dozvoli muškom članu medicinskog osoblja da je očisti i pomogne joj da siđe sa toaleta. Vlada tvrdi da je u noći 21. januara 1995. godine dežurna bila samo jedna medicinska sestra, bolničarka Lister, a da je ona zamolila za pomoć dvojicu muških članova osoblja, starijeg službenika Tingla i službenika Boumena, da su ta dvojica pomogla sestri Lister da postave podnosioca na toalet, te da su potom napustili prostoriji dok je tužilja ispraznila creva. Sestra Lister je potom obrisala podnosioca i vratila je u ležeći stav. Iz podnesaka Vlade nije jasno da li su stariji službenik Tingl i službenik Boumen medicinsko osoblje ili zatvorski čuvari bez medicinskih kvalifikacija. Podnosilac dalje tvrdi da joj je nešto kasnije iste večeri medicinska

sestra koja joj je pomagala u vršenju nužde u prisustvu dva muška člana zatvorskog medicinskog osoblja skinula spavačicu i otkrila donji deo tela pred tom dvojicom. Vlada je osporila tvrdnje tužilje. Vlada je ukazala da je pre otpusta tužilja podnela žalbu upravniku zatvora o nepostojanju odgovarajućih životnih uslova, ali da u njoj nije pominjala gornje događaje.

(...)

17. Prema odredbama o smanjenju kazne, navedenim u odeljcima 45 i 33 Krivičnog zakona od 1991. godine, podnosilac je morala da odsluži samo polovinu izrečene kazne, to jest tri i po dana. Pre otpusta, pregledao ju je dr Kid, koji je ustanovio da joj je potrebna kateterizacija zbog retencije mokraće. U zdravstvenom biltnu je navedeno:

Za otpust danas posle podne čim se obezbedi adekvatan prevoz. (...)

Okupati i isprazniti bešiku pomoću katetera pre otpusta.

Upitana da li se žali na nešto određeno, jedino je zamolila za kupanje i kateterizaciju.

Imala je primedbi o uslovima za spavanje. Kazala je da je upravnik g. Elis rekao da može da spava u stolici a da joj vrata ćelije budu otvorena celu noć. Budući da treba da bude otpuštena danas, rekla je da je upravnikova dozvola nebitna.

18. Prema podnosiocu predstavke tužilju je iz zatvora došla prijateljica. Ona tvrdi da je imala zdravstvenih problema deset nedelja kao posledica postupka kome je bila izložena u pritvoru, ali nije priložila nikakve medicinske dokaze kao potporu za svoju tvrdnju.

19. Dana 30. januara 1995. godine tužilja je stupila u vezu s advokatima u cilju podnošenja tužbe protiv Ministarstva unutrašnjih poslova za nehat. Odobrena joj je pravna pomoć, koja je bila ograničena na pribavljanje dokaza i pravnog mišljenja o opravdanosti i kvantum. U mišljenju od 6. marta 1996. godine, njen pravni zastupnik je naveo teškoće koju su verovatno stajale pred podnosiocem u pokušaju da dokaže da je bila izložena lošem postupanju, i pozvao se na presudu Visokog suda (*Knight i drugi protiv Home Office i drugih* (1990) 3 All England Reports, str. 237) prema kojoj je zbog nedostatka sredstava nivo brige koja je mogla biti pružena u zatvorskoj bolnici bio niži od onoga propisanog za odgovarajuće civilne ustanove. Zastupnik je savetovao da u svetlu ove prakse kao i teškoća u pribavljanju dokaza podnosilac ima ograničene šanse za uspeh svoje tužbe i da, čak ako i uspe, odšteta verovatno ne bi prešla 3.000 funti (GBP). U svetlu ovog saveta, besplatna pravna pomoć podnosiocu je obustavljena 13. maja 1996. godine.

II. Relevantno domaće pravo i praksa

20. Nije uobičajena praksa okružnog suda da određuje gde će optuženici biti pritvoreni. Odeljak 12(1)-(2) Zakona o zatvorima iz 1952. godine određuje da Državni sekretar (Secretary of State) upućuje zatvorenike u bilo koji zatvor:

12 (1) Zatvorenik, bilo da mu je izrečena kazna zatvora ili određen pritvor pred suđenje ili iz drugog razloga, može biti držan u bilo kom zatvoru.

(2) Zatvorenici će biti držani u zatvorima koje će s vremena na vreme odrediti Državni sekretar, i mogu se odlukom Državnog sekretara za vreme služenja kazne izmestiti iz zatvora u kome služe kaznu u bilo koji drugi zatvor.

Pravo

I. Navodna povreda člana 3 Konvencije

21. Podnosilac tvrdi da izricanje kazne zatvora i postupak prema njoj dok ju je izdržavala predstavljaju povredu člana 3 Konvencije, prema kome:

Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

22. Vlada je tvrdila da je protokom vremena postalo nemoguće ustanoviti da li je sudija koji je izrekao kaznu na bilo koji način naznačio gde podnosilac treba da služi tu kaznu, mada nije uobičajena praksa okružnog suda da tako nešto određuje. Budući da su policija i zatvorske vlasti imale potpune podatke o opremljenosti policijskih stanica i zatvora, za sudove je bilo prihvatljivije da ostave odluke o smeštaju osuđenih u njihovim rukama. Čak i da sudija nije ni uzeo u obzir specifične potrebe tužilje, to samo po sebi ne bi predstavljalo povredu člana 3 osim ako je postojala realna opasnost od ozbiljnog zlostavljanja, što se nije dogodilo u slučaju tužilje.

Postupanje s podnosiocem predstavke u pritvoru bilo je daleko ispod minimalnog nivoa surovosti potrebnog da bi se pokrenulo pitanje povrede člana 3. Njene specifične potrebe su uzete u obzir prilikom prijema u Njuhol i tu je primljena u zatvorsku bolnicu, gde je imala pristup medicinskom osoblju, koje je preduzelo sve potrebne mere da obezbedi ispunjavanje njenih potreba za hranom, pićem i higijenom. Vlada je demantovala da su podnosiocu pomagali muškarci ili da je ona bila izložena bilo kakvim ponižavajućim postupcima kao posledici izlaganja muškim službenicima, i podsetila Sud da u skladu sa njegovom praksom teret dokaza leži na podnosiocu.

23. Podnosilac je tvrdila da je sudija koji je izrekao kaznu bio dobro upoznat sa njenim zdravstvenim problemima ali da je ipak odlučio da je pošalje u zatvor a da se prethodno ne uveri da li postoje sve potrebne pogodnosti. U policijskoj stanici je bila u pritvoru u hladnim uslovima, što je izazvalo bubrežnu infekciju. Čelija u zatvorskoj bolnici nije bila prilagođena njenim specijalnim potrebama, što je priznao i zatvorski lekar koji ju je pregledao prilikom prijema, dok su bolničarke i zatvorsko osoblje koji su se brinuli o njoj bili bezosećajni i nisu mnogo uradili za nju. Tokom celog trajanja pritvora je bila izložena nečovečnom i ponižavajućem postupanju, što je na njoj ostavilo fizičke i psihičke posledice.

24. Sud je podsetio da zlostavljanje mora da dostigne izvesni minimalni nivo brutalnosti da bi potpalo pod obuhvat člana 3. Procena tog minimalnog nivoa je relativna; zavisi od svih okolnosti slučaja, kao što su trajanje postupaka, njihove fizičke i psihičke posledice, i u nekim slučajevima i pol, godište i zdravstveno stanje žrtve.

U proceni da li je postupanje bilo „ponižavajuće“ u smislu člana 3, jedan od činilaca koje će Sud uzeti u obzir je pitanje da li je njegov cilj bio ponižavanje osobe koja je u pitanju, mada ni nepostojanje takve namere ne može sasvim da isključi nalaz da je postojala povreda člana 3 (vidi presudu u slučaju *Peers protiv Grčke* od 19. aprila 2001, st. 67, 68 i 74).

25. U ovom slučaju je podnosilac predstavke, žrtva Talidomida bez ruku i nogu sa brojnim zdravstvenim problemima, uključujući bubrežni defekt, osuđena zbog uvrede suda tokom parničnog postupka i poslata na izdržavanje zatvorske kazne u trajanju od sedam dana (mada je u skladu sa pravilima o skraćanju kazni stvarno bila u pritvoru tri noći i četiri dana). Izgleda da u skladu sa engleskim zakonima i praksom sudija koji je izrekao kaznu nije preduzeo nikakve korake, pre nego što je podnosioca neposredno poslao na izdržavanje kazne koja je u ovom slučaju naročito stroga, da ustanovi gde će biti poslata u pritvor ili da obezbedi da će biti moguće da joj se pruži odgovarajuća nega imajući u vidu visok stepen njene invalidnosti.

26. Podnosilac predstavke i Vlada nude različite verzije postupaka prema njoj dok je bila u pritvoru, a pošto je proteklo dosta vremena od događaja i u odsustvu bilo kakvih nalaza domaćih sudova, teško je ustanoviti tačno šta se događalo. Međutim, Sud smatra značajnim to što pisani

dokazi koje je podnela Vlada, uključujući zdravstvene nalaze, ukazuju na to da policijske i zatvorske vlasti nisu bile u stanju da se adekvatno suoče sa specifičnim potrebama podnosioca.

27. Prvu noć pritvora, podnosilac predstavke je provela u ćeliji u lokalnoj policijskoj stanici jer je bilo previše kasno da se prebaci u zatvor. Zapis o pritvoru pokazuje da se svakih pola sata žalila na hladnoću, što je za nju ozbiljan problem zbog stalnih bubrežnih nevolja i zbog činjenice da ju je invalidnost onemogućavala da održava toplotu kretanjem. Lekar koji je konačno pozvan zabeležio je da tužilja nije mogla da koristi ležaj i da je morala da spava u svojim invalidskim kolicima, da prostorija nije bila opremljena za prijem invalidnih osoba, i da je u ćeliji bilo previše hladno. Sud je primetio da i pored nalaza lekara pripadnici policije zaduženi za pritvor tužilje nisu učinili ništa da obezbede da se prebaci na prikladnije mesto ili da se oslobodi. Umesto toga, podnosilac predstavke je morala da provede celu noć u ćeliji, mada je lekar ipak obmotao punjenim čebetom i dao joj sredstva za ublažavanje bola.

28. Sledećeg dana je podnosilac predstavke prebačena u zatvor u Vejksfildu, gde je bila u pritvoru tri dana/dve noći. Bolnički zapisnik prve noći navodi da dežurna sestra nije mogla da sama podigne podnosioca predstavke te da je zbog toga imala teškoća da joj pomogne da obavi nuždu. Podnosilac predstavke tvrdi da je zbog toga bila izložena izuzetno ponižavajućem tretmanu od strane muškog zatvorskog osoblja. Vlada demantuje tu tvrdnju, ali se ipak čini jasnim da je za podizanje tužilje bila potrebna pomoć muških službenika.

29. Sud primećuje da su u zapisniku o prijemu podnosioca postojale beleške lekara i bolničarke u kojima je izražena zabrinutost zbog mogućih problema za vreme njenog pritvora, uključujući prilaza krevetu, vršenja nužde, održavanja higijene i unošenja tečnosti, kao i pokretljivosti u slučaju da se istroše baterije u njenim kolicima. Ta zabrinutost je bila takvog stepena da je upravnik zatvora ovlastio osoblje da pokuša da pronade mesto za tužilju u javnoj bolnici. Kako se dogodilo, nisu bili u stanju da je prebace u javnu bolnicu jer nije patila od neke određene bolesti. U vreme otpusta iz zatvora morao je da bude primenjen kateter jer su nedovoljno unošenje tečnosti i problemi sa vršenjem nužde izazvali retenciju mokraće. Podnosilac tvrdi da je deset nedelja posle ovih događaja imala zdravstvene tegobe, ali za ovo nije pružila nikakve medicinske dokaze.

30. U ovom slučaju nema dokaza da je postojala bilo kakva pozitivna namera da se tužilja ponizi ili omalovaži. Međutim, Sud smatra da je držanje osobe sa visokim stepenom invalidnosti u pritvoru u uslovima u kojima može da strada od hladnoće i da dobije rane jer je ležaj previše tvrd ili nedostupan, a nuždu može da vrši i čistoću održava samo uz veoma velike teškoće, predstavlja ponižavajuće postupanje u smislu člana 3. Sud dakle nalazi da je u ovom slučaju došlo do povrede ove odredbe.

II. Primena člana 41 Konvencije

31. Član 41 Konvencije propisuje da:

Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.

A. Odšteta

32. Podnosilac predstavke tvrdi da još uvek pati od emotivnih i psihičkih posledica zlostavljanja u pritvoru i traži od Suda da joj dodeli GBP 50.000 kao nadoknadu za nematerijalnu štetu.

33. Vlada tvrdi da je zahtev tužilje sasvim preteran i nerazuman, naročito iz razloga što nije pružen nikakav dokaz da navodna trauma još uvek postoji. Njen stav je da bi nalaz o povredi Konvencije predstavljao adekvatno zadovoljenje.

34. Imajući u vidu gore pomenute nalaze u vezi sa zlostavljanjem kojem je bila izložena podnosilac predstavke Sud smatra da je kao posledicu pritvora pretrpela izvesnu moralnu štetu koja ne bi mogla da bude nadoknađena samo nalazom o povredi (vidi stav 88 presude u slučaju *Pirs*). Prilikom određivanja visine naknade, Sud je između ostalog imao u vidu i činjenicu da nije postojala namera da se podnosilac predstavke ponizi i da je bila lišena slobode u relativno kratkom vremenskom roku. Imajući sve okolnosti u vidu, Sud je odredio da se podnosiocu isplati odšteta od GBP 4.500.

B. Sudski troškovi

35. Podnosilac predstavke traži iznos od GBP 4.000 za sudske troškove u postupku u vezi sa Konvencijom.

Vlada nije imala primedbe na ovaj zahtev.

36. Sud smatra zahtev podnosioca za naknadu sudskih troškova adekvatnim i određuje da se isplati u celini, sa dodatkom plativog poreza na dodatnu vrednost, umanjeno za sve sume u obliku pravne pomoći koju je isplatio Savet Evrope.

C. Kamata za neizvršenje obaveze

37. Prema podacima koji su dostupni Sudu, zakonska godišnja kamatna stopa primenljiva u Velikoj Britaniji na dan donošenja ove presude je 7,5%.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Smatra* da je došlo do povrede člana 3 Konvencije

2. *Smatra*

(a) da tužena država ima platiti podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca pošto presuda postane pravosnažna, u skladu sa stavom 2 člana 44 Konvencije, sledeće iznose, sa dodatkom odgovarajućeg poreza na dodatnu vrednost;

(i) GBP 4.500 kao nematerijalnu odštetu;

(ii) GBP 4.000 za sudske troškove, umanjeno za FRF 5.300 koji će se pretvoriti u GBP po kursu koji važi na dan donošenja ove presude;

(b) da će prosta kamata po godišnjoj stopi od 7,5% biti plativa po isteku gore pomenuta tri meseca pa do isplate;

3. *Odbija* ostatak zahteva podnosioca za pravičnu naknadu.

(...)

S. Dollé
Sekretar

J.-P. Costa
Predsednik

(a) Izdvojeno mišljenje ser Nicolas Bratza, zajedno sa g. Jean-Paul Costa;

(b) Izdvojeno mišljenje gđe Hanne Sophie Greve.

IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE BRATZE, ZAJEDNO SA SUDIJOM COSTOM

Potpuno se slažem da je postojala povreda prava podnosioca u smislu člana 3 Konvencije i jedino želim da ukažem na svoj stav da primarnu odgovornost za ono što se dogodilo ne snose policija ili zatvorske vlasti kojima je podnosilac predata na čuvanje u pritvoru već pravosudne vlasti, koje su poslale podnosioca direktno na izdržavanje zatvorske kazne za uvredu suda.

Dokumenta ponuđena Sudu navode na zaključak da jeste bilo izvesnih nedostataka u vezi s postupanjem prema osuđeniku od strane policije i zatvorskih vlasti, ali oni su u velikoj meri posledica njihove nepripremljenosti da prihvate i da se staraju se o osobi sa visokim stepenom invalidnosti u uslovima potpuno neprikladnim za njene potrebe. S druge strane, ne vidim nikakvo opravdanje za odluku da se podnosilac pošalje neposredno na izdržavanje kazne a da se unapred barem ne osigura da postoje adekvatni uslovi za njen pritvor i za pružanje nege koja joj je potrebna.

IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE GREVE

Potpuno se slažem sa kolegama da jeste došlo do povrede prava podnosioca predstavke u smislu člana 3 Konvencije. Međutim, budući da po mom mišljenju ovaj slučaj pokreće ozbiljna a takođe sasvim nova pitanja unutar suštinske oblasti mandata Suda, želim da dodam nekoliko napomena.

U ovom slučaju je vidljivo odsustvo direktne kompatibilnosti između stanja podnosioca predstavke i pritvora u bilo kojoj običnoj zatvorskoj ustanovi. Podnosilac predstavke je prikovana za invalidska kolica i ima znatnu potrebu za tuđom pomoći, toliko da noću nije u stanju da se kreće u dovoljnoj meri da održi normalnu temperaturu tela ako prostorija nije specijalno zagrejana ili, kao u ovom slučaju, ako nije umotana ne samo u običnu ćebad, već u punjeno ćebe.

U ovome se podnosilac predstavke razlikuje od drugih ljudi utoliko što postupanje prema njoj kao prema drugima ne samo da predstavlja diskriminaciju, već i povredu člana 3. U vezi sa zabranom diskriminacije videti *Thlimmenos protiv Grčke*, [GC] br. 34369/97, stav 44, 2000. ECHR, gde je navedeno:

Sud je do sada smatrao da je pravo navedeno u članu 14 prema kome ne sme biti diskriminacije u pogledu prava zajamčenih Konvencijom povređeno u slučajevima kada države postupaju različito sa licima u analognim situacijama bez pružanja objektivnog i razumnog opravdanja (videti presudu u slučaju *Inze*). Međutim, Sud smatra da to nije jedina strana zabrane diskriminacije propisane članom 14. Pravo prema kome ne sme biti diskriminacije protiv prava zajamčenih Konvencijom takođe je povređeno u slučajevima kada države bez pružanja objektivnog i razumnog opravdanja ne postupe različito prema licima čija se stanja znatno razlikuju.

Jasno je da bi ograničavanje bilo koje zdrave osobe na *stepen u kome je podnosilac predstavke bila sposobna da se kreće i pomogne sama sebi*, čak i kratkoročno, predstavljalo okrutan i ponižavajući postupak – moguće čak i mučenje. U civilizovanoj državi kao što je Velika Britanija društvo smatra pokušaj da se ublaži i kompenzuje dejstvo invalidnosti osoba koje su u situaciji podnosioca ne samo normalnim već i *poželjnim* ponašanjem. Moje je mišljenje da te mere kompenzacije vremenom postaju deo telesnog integriteta osobe. Sledi da je, na primer, sprečavanje podnosioca, koja nema ni noge ni ruke, da sa sobom ponese punjač za baterije za invalidska kolica kada je poslata na izdržavanje zatvorske kazne u trajanju od nedelju dana, ili pak njeno ostavljanje u neprikladnim uslovima za spavanje u kojima je trpela bolove i hladnoću – ovo drugo u takvoj meri da je morao biti pozvan lekar – po mom mišljenju povreda prava tužilje na telesni integritet. Kasniji događaji u zatvoru svode se na isto.

Invalidnost podnosioca nije ni prikrivena niti nevidljiva. Nisu potrebne naročite kvalifikacije, već samo *minimum obične ljudskosti*, da bi se razumela njena situacija i činjenica da izbegavanje nepotrebnih muka – to jest muka koje podrazumeva zatvaranje osobe u punoj

snazi – znači da se sa njom mora postupati različito od drugih jer se i njeno stanje znatno razlikuje od stanja drugih.

Kako je presudio Sud, član 3 je prekršen u ovom slučaju. Moje je mišljenje da su svi koji su u njemu učestvovali – sudija, policija i zatvorske vlasti – dali svoj doprinos kršenju. Svaki od njih je mogao i morao da spreči slanje podnosioca u pritvor pre nego što su obezbeđeni svi potrebni uslovi za njen prihvrat, uslovi kojima bi se osiguralo da njen tretman bude isti kao i onaj svih ostalih zatvorenika. Bilo je unapred jasno da će nepreduzimanje ovih mera dovesti do povrede ličnog integriteta – fizičkog i psihičkog – kao i okrutnog i ponižavajućeg tretmana.

Pored ovoga, tretman podnosioca je predstavljao kršenje ne samo određenih odredaba već i kompletnog duha Standardnih minimalnih pravila za postupanje sa zatvorenicima (usvojenih 30. avgusta 1955. godine na Prvom kongresu Ujedinjenih nacija o sprečavanju kriminala i postupanju sa prekršiocima).

